

Tjänsteskrivelse

Datum

2026-05-25

Vår referens

Paulina Franzén

Utvecklingssamordnare

paulina.franzen@malmo.se

Remiss Socialdepartementet - Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU: 2026:8) ASN-2026-5660

Sammanfattning

Malmö stad har mottagit en remiss avseende slutbetänkandet *Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8)*. Arbetsmarknads- och socialnämnden har ombetts yttra sig.

Slutbetänkandet kompletterar förslagen i lagrådsremissen *För barns rättigheter och trygghet, en ny lag om omhändertagande av barn och unga*. I aktuellt betänkande föreslås bland annat ett ökat inslag av sakkunskap i LVU-processen, en förstärkning av omhändertagna barns rätt till umgänge med syskon och andra närstående, förtydligande gällande förutsättningar för vårdens upphörande samt en obligatorisk domstolsprövning var sjätte månad när barn och unga omhändertagits på grund av eget beteende.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att det är svårt att ta ställning till den föreslagna lagstiftningen då de olika delarna inte analyserats och presenterats som en helhet. Flera av betänkandets förslag bedöms medföra en risk för att förtroendet för socialtjänsten skadas samt ökade svårigheter att samarbeta med vårdnadshavare. Det kan leda till negativa konsekvenser för barn och unga i samhällsvård.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet och skickar det till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8)
- G-Tjänsteskrivelse Remiss Socialdepartementet - Rättssäker samhällsvård för barn och unga SOU 2026:8)

- Förslag till yttrande - Remiss Socialdepartementet Rättssäker samhällsvård för barn och unga SOU (2026:8)

Beslutsplanering

ASN beredning 2026-05-27

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2026-06-03

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2026-06-18

Beslutet skickas till

Stadskontoret.

Ärendet

Malmö stad har mottagit slutbetänkandet En rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8). Arbetsmarknads- och socialnämnden har ombetts yttra sig till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Regeringen beslutade 2023 om ett uppdrag att utreda och föreslå åtgärder i syfte att stärka barnrättsperspektivet vid vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Uppdraget har senare utvidgats till att avse vissa frågor som rör placeringar med stöd av socialtjänstlagen (2025:400).

I april 2025 överlämnade utredningen ett delbetänkande (SOU 2025:38) med en översyn av grunderna för vård enligt LVU.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har den 18 december 2025 beslutat om ett yttrande gällande Socialdepartementets lagrådsremiss *För barns rättigheter och trygghet, en ny lag om omhändertagande av barn och unga* (ASN-2025-20927).

I lagrådsremissen föreslogs att nuvarande lagstiftning ska delas upp i en lag om omhändertagande för vård av barn och unga och en ny lag om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården.

Andra förslag handlade bland annat om förtydligande av barnrättsperspektivet samt en ny grund för omhändertagande för vård på grund av anknytning till familjehemmet.

I det nu aktuella slutbetänkandet redovisas arbetet med övriga uppdrag i utredningens ursprungliga direktiv samt uppdragen i tilläggsdirektiven.

De föreslagna ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

Sammanfattning av betänkandets förslag

Ökat inslag av sakkunskap i socialnämnden samt i domstolen

Betänkandet föreslår ett ökat inslag av sakkunskap i socialnämndens utredningar gällande omhändertagande för vård enligt LVU. Bland annat ska en ansökan om vård innehålla intyg från läkare och andra motsvarande handlingar om det behövs för att bedöma vårdbehovet.

Förvaltningsrätter och kammarrätter ska, om det behövs, höra en sakkunnig vid en muntlig förhandling eller hämta in ett skriftligt yttrande från en sakkunnig.

Socialstyrelsen får i uppdrag att förordna sakkunniga specialister som kan bistå i LVU-processen, att undersöka behovet av en introduktionsutbildning om LVU för de sakkunniga samt att på lämpligt sätt informera domstolar och socialnämnder om vilka sakkunniga som förordnats.

En begränsad och subsidiär befogenhet för åklagare att fatta interimistiska beslut om omedelbart omhändertagande

Utredningen har haft ett uppdrag att analysera och ta ställning till om åklagare i vissa fall ska kunna besluta om omedelbart omhändertagande och oavsett ställningstagande lämna förslag.

Utredningen avråder från att ge åklagare befogenhet att fatta beslut om omedelbart omhändertagande.

Förslaget, oavsett det egna ställningstagandet, är att åklagare ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande när det inte går att nå behörig beslutsfattare. Åklagarens beslut ska vara interimistiskt och upphöra att gälla när socialnämnden fattat beslut, dock senast 24 timmar efter åklagarens beslut.

Tidsfrister vid beslut om omedelbart omhändertagande och verkställighet av omhändertagande för vård

Det föreslås bli möjligt att i vissa situationer avvakta med att underställa ett beslut till rätten samt underrätta parterna. Bland annat om barnet eller den unge befaras hålla sig undan eller hålls undan.

Tidsfristen för när ett beslut om vård förfaller föreslås förlängas. Rättens beslut upphör att gälla om vården inte har påbörjats inom ett år från den dag då beslutet vann laga kraft, i dessa situationer.

Förutsättningar för när ett omhändertagande för vård ska upphöra

Prövningen av när någon av förutsättningarna för ett omhändertagande inte längre är uppfyllt och beslut om att ett omhändertagande ska upphöra, ska ske i tre led.

Prövningens första led avser det skadliga hemförhållandet eller egna beteendet som föranleder vården.

Det andra ledet avser frågan om vården är nödvändig och till barnets eller den unges bästa, samt för unga personer om den är lämpligare än annan vård. Prövningens tredje led avser frågan om vården kan ges med samtycke.

Ett omhändertagande för vård enligt 3 § LVU ska underställas förvaltningsrättens prövning var sjätte månad. Vårdplanen ska innehålla vad som behövs för att ett omhändertagande ska upphöra.

Socialnämnden ska utse en socialsekreterare som ansvarar för kontakten med vårdnadshavaren.

Stärkt skydd och rättssäkerhet vid umgänge och vårdens upphörande

Utredningen föreslår ett förtydligande att socialnämnden ansvarar för att tillgodose barns och ungas rätt till umgänge med föräldrar, syskon och andra närstående. Syskon och andra närstående ska ha rätt att överklaga ett beslut om umgämbegränsning.

Utredningen har haft ett uppdrag att analysera förutsättningarna för obligatoriska drogtestar för vårdnadshavare och föräldrar vid umgänge och vårdens upphörande, samt att lämna ett förslag oavsett ställningstagande

Utredningen bedömer att det saknas tillräckliga skäl att göra drogtestar till ett obligatoriskt utredningsmedel.

Utredningen föreslår, oaktat ställningstagandet, att socialnämnden har en generell skyldighet att kontrollera om en förälder eller vårdnadshavare är eller har varit påverkad, när det finns anledning.

Det innefattar beslut om drogtest om mindre ingripande åtgärder inte är tillräckliga. Det ska göras en behovs- och proportionalitetsbedömning. Beslut om drogtest ska kunna överklagas.

Uppföljning av ett barns situation

Uppföljningstiden efter avslutad LVU-vård förlängs till ett år, undantaget är vårdnadsöverflyttningar.

Förutsättningarna för uppföljning av ett barns situation enligt socialtjänstlagen föreslås förtydligas. Insatser ska ha erbjudits och avvisats respektive att en placering har avslutats oplanerat.

Uppföljning ska även kunna beslutas när andra omfattande insatser i socialtjänstens öppenvård har upphört oplanerat. Med omfattande insatser avses strukturerade, varaktiga och resurskrävande stöd- eller behandlingsinsatser med hög intensitet och frekvens.

Socialnämnden föreslås bli skyldig att överväga att fatta beslut om uppföljning av ett barns situation.

Övriga frågor som avhandlas i betänkandet

Socialtjänstens skyldighet att göra en omedelbar skyddsbedömning och en förhandsbedömning i vissa situationer föreslås även gälla ett barns syskon eller andra barn i samma hem.

Utredningens bedömning av förslagets konsekvenser

Utredningen bedömer att förslaget om att åklagare i vissa fall ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande medför en risk för att barn och unga omhändertas på felaktiga grunder och att tilliten till socialtjänsten och lagstiftningen skadas.

Utredningen bedömer att förslagen i övrigt bidrar till att barn och unga får skydd och stöd när de behöver det med utgångspunkt i barnets bästa.

Förslaget att beslut om omprövning av vård enl. 3§ LVU ska underställas rätten bedöms ge en kostnadsökning för kommunernas socialnämnder avseende deltagande i muntliga förhandlingar.

Att en särskild socialsekreterare ska ansvara för kontakten med vårdnadshavare innebär inte nya uppgifter för nämnden men beroende på hur arbetet är organiserat idag kan det medföra kostnadsökningar.

Vissa andra förslag bedöms leda till marginella kostnadsökningar, exempelvis förslaget gällande förlängd tid för uppföljning efter avslutad vård enligt LVU samt uppföljning enligt SoL i fler situationer.

Förvaltningens övervägande

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att det är svårt att ta ställning till de sammantagna konsekvenserna av förslaget om en ny lag för omhändertagande av barn och unga då lagen inte presenterats som en helhet.

Ökat inslag av sakkunskap i LVU-processen

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ser en risk för att en ökad betoning på att tillfråga sakkunniga innebär att dessa tillmäts en oproportionerligt stor betydelse och att förtroendet för socialtjänstens och socialarbetarnas profession och kompetens undermineras.

Det kan även skapa en osäkerhet hos socialtjänsten vid de svåra bedömningar som det ofta är fråga om i utredningar gällande barns behov av skydd och stöd. Det ligger i sakens natur att det är svårt att med absolut säkerhet fastställa risker. Socialarbetarens särskilda kompetens att hantera komplexa bedömningar genom att väga samman olika perspektiv, information och kunskap, är en form av specialistkunskap som behöver lyftas fram och stärkas.

Förslagets formulering att sakkunniga ska tillfrågas *när behov finns* kan leda till svåra avväganden för socialtjänsten, i avvaktan på vägledande rättsfall och praxis. Det finns en risk att det bidrar till motsättningar med vårdnadshavare och att vårdnadshavare kan komma att kräva ett utlåtande från sakkunnig i situationer när socialnämnden bedömer att det inte behövs.

En begränsad och subsidiär befogenhet för åklagare att fatta interimistiska beslut om omedelbart omhändertagande

Förvaltningen instämmer i utredningens avrådan.

Det förslag som utredningen lämnar avstyrks. Förvaltningen bedömer att det inte finns någon reell möjlighet att tillämpa bestämmelsen.

Förutsättningar för att ett omhändertagande för vård ska upphöra

Utredningen belyser inte i tillräcklig utsträckning sambandet mellan förslaget om en prövning i tre led och förslaget i tidigare lagrådsremiss om en ny grund för LVU i form av barnets anknytning till familjehemmet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden framhöll i ett föregående yttrande att förslaget om en ny grund för vård inte var tillräckligt utrett.

Svårigheterna kring tillämpningen av den nya grunden för vård synliggörs i förslaget att det ska framgå i vårdplanen vad som krävs för vårdens upphörande. Av detta följer att det behöver framgå tydligt att vården kan komma att fortsätta på grund av barnets anknytning till familjehemmet även om förhållandena som föranledde vården har upphört.

Det finns en risk att vårdnadshavare motverkar att barnet knyter an till familjehemmet av rädsla för att en återförening inte blir möjlig. Socialtjänsten kommer att behöva stöd och vägledning kring kommunikationen med föräldrarna om förutsättningarna för vårdens upphörande.

Förslaget att beslutet om vård enligt § 3 ska underställas rätten var sjätte månad innebär en risk att barn kommer att befinna sig i ständiga rättsprocesser. Det kan leda till ökad instabilitet i barnens vård och livssituation. Konsekvenserna för barnen har inte belysts tillräckligt i utredningen.

Att beslut om vård upphör att gälla om ett omprövningsbeslut inte underställs rätten inom en vecka kan få oproportionerliga konsekvenser. Även om en socialnämnd har fungerande rutiner och säkra digitala kommunikationsvägar kan det förekomma situationer när dessa brister. Det är inte rimligt att barnet ska riskera att stå utan vård i en sådan situation.

Det finns behov av att fortsätta arbeta för en kvalitetshöjning i stödet till vårdnadshavarna. Att utse en socialsekreterare som ansvarar för kontakten med vårdnadshavaren kan vara ett sätt. Det medför samtidigt ett ökat behov av resurser då det krävs mer samordning jämfört med om en socialsekreterare ansvarar för helheten. En socialsekreterare med ansvar för kontakten med vårdnadshavaren behöver arbeta tätt tillsammans med barnets socialsekreterare och ha god insyn i ärendet.

Förvaltningen vill framhålla möjligheten att ge det stöd som vårdnadshavare behöver utanför ramen för myndighetsutövning.

Nämnden har goda erfarenheter av att arbeta med en verksamhet som ger stöd till föräldrar till placerade barn. Föräldrarna får allt från känslomässigt stöd till mer praktiskt inriktad hjälp och information kring hur socialtjänsten arbetar. Det är en fördel att det är en neutral verksamhet som inte ingår i nämndens myndighetsutövning.

Inom familjehemsvården pågår även ett projekt för att pröva ett arbetssätt med särskilda föräldrasekreterare.

Stärkt skydd och rättssäkerhet vid umgänge och vårdens upphörande

Formuleringen *andra närstående* är ett brett begrepp vilket kan medföra svårigheter i definitionen av vilka som är sådana andra närstående. Förvaltningen anser att det finns en risk för att socialtjänsten, barnet och vårdnadshavarna kan komma att ha olika uppfattningar kring vad som är barnets bästa.

Andra närstående som berörs av beslut om umgängesbegränsning kommer enligt förslaget att inta ställning som part och därmed få rätt till insyn i allt material som tillförts ärendet, utan hinder av sekretess. Sådant material kan innehålla mycket integritetskänsliga uppgifter om barnet. I utredningen saknas ett resonemang om de konsekvenser det kan medföra för barnet.

Förslaget att syskon och andra närstående ska kunna överklaga beslut om umgängesbegränsning kan få negativa konsekvenser för barn och unga i samhällsvård.

Vissa vårdnadshavare överklagar återkommande nämndens beslut och det finns en risk för ökad instabilitet i vården när fler personer i barnets nätverk får samma möjlighet.

I fråga om förslaget kring beslut om uppföljning efter oplanerade avslut av strukturerade öppenvårdsinsatser finns det en risk att barns situation inte följs upp i de situationer som lagstiftaren eftersträvar.

Förvaltningen bedömer att det är en begränsad del av socialtjänstens öppenvårdsinsatser som motsvarar kriterierna för strukturerad öppenvård enligt Socialstyrelsens definition.

Ansvariga

Madeleine Moberg Enhetschef

Truls Hallin Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef